

Кремльдин Съездилер ордузунда

Москва, Кремльдин Съездилер ордузунда. Ол улуг чаагай орду бажынын хевир белин аныгай. Ону М. В. Посохин уурткан архитекторлар бөлүмүн төлөвилерин азуугаар шил, металл болгаш маны даштан тудуп кылган. Ун Орду эрте бурунгу суургаларын, ак даштан кылган эрчи шагнын өргөз бажынын болгаш алдын баштыг дуганарынын чанында ам 15 чыл туруп турар болгаш Кремльдин архитектура ансамблинге дына таарышкан. Шоолуг зөөс үе эртерге, аңаа СЭКП-ниң XXV съездизди ачылап эгелээр.

Съездиге бетелеткенде ында ам доозулган. Ол талазы-биле кандыг амырал кылдынганын ССР Замелинин Курениниң үлгелерин Улуг театрынын болгаш Кремльдин Съездилер ордузунун директорунук оралакчы Вячеслав Алексеевич Ностылев мында дээр:

— Ордунун бажынын съездиге бетелеткен септээр доозулган мындай чүве. Ун септелген 35 тудук организациялары кылган. Ордунун иштинде чаа, улам сайыраары дегер херекселерин элтеп тургускан. Агаар солугурулганын системасы база иштеткен. Ол система бир шак иштинде көрүчүлөр залынын агаарын сес катал солуп шыдаар, ол дээр-ге 390 муң дөрбөлчүн метр хемчээлге ден. Автоматтыг дегер херекселер чогуур температураны болгаш өл-шымты үргүчү хынал, таарыштырып турар...

В. А. Ностылев-биле кады эме дикчон. Эрзалдерни эрпип кезип чорутуус. Ындыг эрзалдерни бирээинде «Улуг Москва» деп аттыг харылзаанын театр системасынын аппаратурасын дээр. Кремльдин Съездилер ордузунга аңаа хүн-нерде келүүдө ССР Замелинин Курениниң үлгелерин Улуг театрынын оюн көргүзүлгери, аны-бур концерттер эрпип турар. Харылзаанын театр системасы иштиги телевидение комплекси болуушаан, ол-бө көргүзүлгери режиссерун ууртуп башкаарында дуалаар, ол системаны дымчыштыр бүтүл-дүзүл албан черлери-биле чогуур харылзааны тууар, а актер кижи көргүзүлгөр чорудулганын кайылың-даа хайгааран, режиссерун айтышканын дыкнап билип алгаш, сценаже чогуур үе-шанаа озал чон үнүп болор алгалыг.

Көмө тууар эрзалде үн режиссерунун пултузун дээр. Көрүчүлөр залы көдөгей улуг болгаш, сценга ырлар ыраажынын үнү же-де-дэ өтүп болза, үн улугтайышынын чонка хоржон, залдын артында олурулганында оларар кижи-лерге дөңгүл-даңгыл-ла чедер. Ычынган сайды бурзунуң борзасында боз ханаларда 7 муң динамикаларын дегер тургускан, оң ачысында сценадан үнгөн үн бурзу улуг залдын кандыг-даа точканынга, бир дөмөй эки дыңалар. Болууш-куннарнын хире чергезиниң айы-биле режиссер ону улугтайырып-даа, бичеледиң-даа болур.

Оң соонда көрүчүлөр залында келдиш. Даштын дүктөн кылган онзагай кызыл пөс-биле шаңкан элтиг, чымчак сай-дайлар чындыкы берген турлар. Оларнын саны 6 муң эире. Сандай бурзу тускай херекселдиг, оң дузазы-биле оратор-нук чугазын тедаргай дыңап ап болур, өл-ла чугазы 29 яны-бур дылдарга синхронуп арга-биле оңулдурган-даа болур.

Ол канчаар-даа аажок улуг залга кире бээр, ындазында таптыг-тааланчыг, дегем шөлзөн, арыг-чилиң-даа хөлчөн. Дегем эжитеп сценага келдиш. Базып эртен чериште хевис чымчакнаар чүве. Бүгү Ордунун иштинде хевис шы-ыгынын нити хемчээли 8 муң дөрбөлчүн метр ажа бээр.

Ордунун фойелеринде хүн чыры дегем улуг сонгалар өт-тур дээр турар, ычнаа көрүчүлөр залынын чырынын сай-ылганнар-биле хандырар кылып каан. Ун залдын нити чырынын хемчээли 850 люмин ашпас, ычнаа-даа чам-дыкта 1,100-даа люкс чедип болур, ол дээр-ге өңүг телеви-денне дымчыштыр оон дорт репортажер кылырынга чугула.

Сценаның кырынга үнүп кээривисе, дал ордузунда дээр-нип турар тускай херекселдиг, ону декорацияларын дүргөн солугурунга амыглаар. Автоматтыг чурум-биле амыттынып, хагынып турар алды улуг люк база бар. Оларны онза тава-рылга болганда, артистер лифтилер кылдыр амыглаар.

Хөгжүмчүлөрүн чер иштинде оларар олурун тургузуу база солун. Оң шалазын 30 секунда иштинде-ле сценага дөң кылдыр көдүрүп ап болур, ычан репетиция кылыр сцена шөлүнүң хемчээли база улгадыр.

Сценаның аңгы-аңгы черлеринде 100 хире микрофоннарны дээр, олар кижииниң үнү бир ай кылдыр дамчыдырынга херек. Ол чорук ылангыш шимчеп тургаш ойнаар опера көр-гүзүлгелериниң үезинде ыраажы кижи оңа чугула. Сцена-нын дээривинде тускай үн аппаратуралары бар. Ол болза ыраажы азы оратор кижи ырлап азы чугалап тургаш, боду-нук үнү боду дыңнап, контролдарынга херек.

Сцена башкаар режиссерун пултузу база онза, ында кинокалар, багыткыштар, тумблерлар, чырып турар табло, ол хамык херекселдерин дал ордузунда тырыны телевизор экраны туруп турар. Ол бүгү чүдүлөр шупту башкаарыг-пунктузу болур, оон режиссер ол-бө көргүзүлгенин чорудул-ганын ууртуп, антралларга, декораторларга, чырыдыкчыларга чогуур командазы берип, сценаның яны-бур механизми-рин хөдөлдүрүп турар.

Кремльдин Съездилер ордузу 1961 чылдан эгелеп партия шуулганарын эртирер дөмөттө чөр бөлү берген. 1976 чыл-дын февраль 24-те аңаа амыттынар СЭКП-ниң XXV съездиз совет улустун амыдыралына аажок улуг, чугула төгүлүк болушунун болур.

Юрий БАРАНОВ,
ПМА-нын корреспонденти.

Эржи районун амытты чонпар депутаттарын. Шүү-секчи комитети, көдө Совет-тер шынарын болгаш аажок-туг чорукту бейдериниң он-гу беш чымын баштай-зынын планын оңалдарын чедирекиниң күсөдирине аажык чонпары мобилиза-тээр талазы-биле органиакты амылдары экижидерине ба-за социалист чарышты кал-бартырыңа уланган тозар-гай амылдарын чорудуп турар.

Районун экономикалык кол адыры— мал ажылы болган-да, партиянын кам-ла хонган амыттынар төгүдүг 25-ки съездизиниң амыттынар ху-лугте бээр-ге — малдын ба-жы онча-менди камтап, кыштагылашкын бейик деп-бесге чорудары болур.

Кыштагылашкын бүгү та-лазы бетелеткен эртирери-ниң дугайында айтырыны рай-он Советиниң элчелер сес-сийыга октабы айда чуга-лашкын көргөн болган калык хемчегелерин амылдан кыл-ган.

Көдө Советтер район Совет-иниң сессиязынын үндүргөн шийирлерин амылдала бо-тангылары-биле тодаргай амылдарын чорудуп, хой бол-ган бода мал тургаларына, сүт-бараан фермаларына, бри-гададар төгөрине депутаттар бөлүктөрүн тургузуп, оларын башкаарыкчы ролюн күсөдир-ген. Ындыг бөлүктөр «Чая орук» колхозта 6, Ленин ат-тыг колхозта 5, «Коммунист-че орук» колхозта 4, «Мөрө» колхозта 4 хемчегелерде ор-ганизаттыгы.

«Коммунистче орук» кол-хозтун башкаар чери, мында партия, калык Совет № 1, № 2, № 3 хойжы бригадалары.

«Коммунистче орук» кол-хозтун башкаар чери, мында партия, калык Совет № 1, № 2, № 3 хойжы бригадалары.

БҮГҮ ТАЛАЛЫГ БЕЛЕТКЕЛ НЕГЕТТИНЕР

инзастап туралар. Инек ка-дарчылары Ижама, Суваа, Бамаа, хойжугар Кара-Хуна, Номчаа оларын коданнарда малдын ажаадыны эки.

Коланнарда 4м тускай ка-лааларда. Көмчак малды тур-гузу азырап, чечин район бугаар берип турар.

Соок үеде хойву болган инекти кажааларынын, ка-датче үндүреринин, чегерери-нин хүн чурумун кылган, ка-жааларын иштиг-даштын ап-тап, арылап, температуранын таарыштыр тургузар хемчег-елерин алган. Ындыг даштыг хемчегелерин ап турарында улам-ындаан бө коданнарда мал чугалай, харавай турар.

«Чая орук» колхозта ССР-иниң Леоид Советиниң депута-ты, мында депутаттар бөлүтүн дарагы Алдыл-оол Соин хойжы бригадаларда сугуну чы-лыларын органиктап, Буг-дуктан сөөрткен чылыг сүт чугаа мал ижеринге аяса, а малчыларын амылдала тур-галарына, херекселдиге аажыкты бооп турар.

Мөрөчилерде мал кышта-гылашкын эки эртирер, ор-ганиктап бөлүрүнү аргаа бер. Колхозта кадарчыларын чамдыкы куралары кажаалар-дыг, хой өлтүрө черлери ая-бек өттүгү-даа. Ук колхозта № 1 хойжы бригадала хой бол-ган хураган кажааларын тут-каны, септээр шынарыг. Ылангыла раш хураганнар ка-жаадында дегер печкалардан

кажаанын дурту-биле хөдөй-лар чорукан, ол хөдөйлөр чаш жараганарын дуртуп өлөрине четир чымынын бе-рип турар.

Районун колхозтарында малдын өлүп хараарын аяса-жыр, азыр малдарын баш уур амылдар-биле эмнеге-санитар, пунктуларын органи-ктап, пунктулар «Ком-мунистче орук» колхозта, Ле-нин аттыг колхозта багай аяса амылдан турар. Ылангыла «Коммунистче орук» колхозта пунктуу органиктап, мында шөр малды өлүп хараарын өрткөн чымын ол үези-биле дегерге бө чымын 2 катан аясажы. Азыр, кошкак мал-дарын чымыг кажааа үскөн, рацион бугаар чегерип, сы-кыртып амып турар.

Шак ындагы амнеге-санитар пунктуларын «Мөрө» болган «Чая орук» колхозтарда ам-даа органиктап, хүнүнү не-геддегине канчап-даа дүш-пөс бооп турар.

«Чая орук» колхозтун тө-вүнө амнеге пунктуу органи-ктап, мындар чогуту ки-чегейин сабажынын ула-мында, чымылаанында чам-дык азыр хойлар, хура-ганнар өлгөн. Бө айтыр-галы-биле колхоз башкаар чери-ниң дарагы эки Хейер-оол, көдө Совет дарагы эки Той-башы райком бюроу шыгыг сагылырган.

Районда мал камгалалынын айып январь 20-де чарлаан болган районун, райүүс-

Н. ТЫРТЫН-КАРА,
Эржи райүүсмонук дар-гасы.

Байкал - Амур магистралы — бүгү улуустун тууду

БАМ-ГА ТУТКАН ТУРАР

Чуртталга болгаш хой-ниги бажыны-рын хевирлел болгаш дуржулга теле-визиниң Ленинград зоназынын эртем-ши-чилек институтунун коллектив Байкал-Амур аразынын дегер-орун дургаар тут-тунар харааларында болгаш суурларын-га-даа туулар дына таарышкын, немналгай чуртталга бажынынын, уруулар сады-рын болгаш асыларын, шилаларын, сады болгаш хой-ниги төптериниң теле-визиниң чогалдыг тургускан.

Сонгу чүн черлериниң кадыг-берге бай-даларына, ызын бойусу чүүлдеринге бол-гаш чер шимчээшкенинге таарыштыр ба-

жынарны тууар талазы-биле амгы үениң эртем-техниказынын бүгү чедириниң оон телевизилерде калба-биле амылган.

ЧУРУКТА: телевизилерни тургузарыга киришкенер (сралай таладан оң талае) архитектор М. В. Давиденко, институттун № 1 мастерсклзынын улурунчузу Э. С. Боровицкий, инженер А. И. Смоленский, садык телевизилдин иол инженери С. М. Лазарев алар.

М. БЛОХИНИНГ ФОТОЗ.
(СЭТА-нын фотохрониказы).

Автокрановщик Анатолий Востриков — тоску беш чылдың шалыпчызы

№ 14 механизация эрге-ленин автокран башка-рыкчы Анатолий Востриков хой-хөй фермалар-ны, кажааларын, Культу-ра бажынынын тудуш-кан, амгы үеде ол чаа Шагаан-Арыгын тууду-ла киржиң турар. Бүдү-ругенин муракчызы А. Востриковту коллектив хүндүлээр.

ЧУРУКТА: А. Востри-ков.

Ю. КОСАРЬКОВТУН ФОТОЗУ.

«ЭЛЕКТРИКТЕР АЖЫРБАС»

Амгы үеде Ылангыла лам-почкалы кыткан, сайгыта-ның күжүг херекселдер чер-лерде. Оң үезин, оон аажок-тымны бичебес аажык база чок.

Электриг ширгизил чонга доктаамал берип, ону үзүктел-дирбей ачылап турар ки-жилерин улус хүндүлээр, мы-ндагыларга чогаралар.

А Улан-Хем районун «На-йрал» совхозта база-ла элек-триг хүжү-биле азы-чеп тай-ландырып жиде, иди-чеп тай-лар. Оон чуртталгалары база электрликтерге өртүп чегире-лерин, үзүктелерин бер-сүлдүгү база электрликтерден дуаа элден кып турар.

А Совхозтун дегерисин улуг: Ка-ра-Тад салгыры белин совхоз-тоогула 7 километр черде.

А Шапны деп чер 49 кило-метрде түрүп турар.

Шах-ла черлерден электри-ктерден дуаа элден кадалаар үргүлчү болур. Ылар баарла дегер-херекселди чүктүзү, иди-адекти азылап башкаар бис, азы чорумал машиналар «бады-лаар» урукта таарыжар. Оон чылаагыны чүктүзү «Найрал» совхозтун дирекциязын биске доктаамал транспортту бер-бей туралар.

Ол талазы-биле совхоз ди-рекциязыга кам-лаа катан ай-тынып тургускан бис. Бисти херексе кадык «Электрликтер аажырбас» деп харын бээр-дир.

ШЫНЫН ПОЧТАЗЫНДАН

Байкал мындагы турла биста аажырбас деп болур бө.

С. СИЛИН,
улуз электрик.

ХАЙРААН БАЖЫНАР

Барыч-Хемчик районун Барлык суурга кам шил бур-гун иди кып бажынар ту-дуп эгелээ. Оон коргон оон соңуурап, аяла чуртталга кудалык аяларын турганы база кадалас.

Амгы үеде ол бажынынын шүүт эки калганын кижи кай-гаар. Ыдык кым-даа чурттал-гайып турар. Оон чылаагынын тайыбыралар кыжа база чок. Ол айтырыгы Барыч-Хемчик районун күсөдире ки-жиге сазга камбуу.

М. САМБУУ.

СААДААН АВТОБУС, КАРЖЫ

Февраль 8-те чүс. Бай-Хаак бар дээр 12 шактын билемиз садып алган. Кызылдин авто-возкалыг автобустун чорупуу кылап манай түгүмөн.

Болууну элчээ-биле таваар чымы бар чыдар. де 12 шак-

жи мен. Четтигер, четтикелерин бүүдү болуп ормон.

Иян шак. Ам база диспет-черин үнү радиога чамчалан-ды. Ам автобусту үш шакка чедир манзар деп чарлар.

Ону дымнап муңгары бер-ди. Бөгүн Бай-Хаак дегер эл көрү дегемиз окулдууру. А бө кеме. Кызылга катан кадык болза херексе, дарагы амылдар. Ылар баш чорук туулга болган манзар деп шийтерип алдым.

Ол-бө кылганга, болкал иш-тинде бар чаралардын барыш-шуптузун шүүжүлөп алдым. Уш шак чөдө берди. Ам дорт шакка чедир манзар деп чарлар. Ону дыкнап берип улгады берген утбай диспетчерин со-галында чөдө берди.

— Чүте манзар саалап ту-рар чор, уруу, чылаагы чүдө! — деп айтырды.

— Мында билин орап улус бар чүдө-дир, сээ херез эвес-тир! — деп, дыкка дөңгүн харын берди.

— Чөдө аан уруу! — деп, ол утбай тайыбырал чыдыр-ла-ла сонгалымын көсөтүп-дө кадык амын «Хак» кылдыр кадык илти.

— Оо, өртсө! — деп, дөңгүн манзар мейли берди.

Кызылдин пассажирлер АТБ-иниң четтес амылдын, оларын болгашкы садып бөр автобустарын дугайында че-же-дө катал солук-сөтүккө бажы чүс-дир. Мындар ка-рылганга аажок үнүтүр ир-ги?

Уксаага хамаарышкан бодалдар

Хөй чылдарда бригадирлер амылдан чоруткан. Ам пенсионер мен. Хойну уксаадын экижидер дугайында бөдүм бөдүм бажы кирип. Тынаын кара баштыг ак хөй моол хой-биле чөк дөңгүн шан. Ычнаа-даа мында мгал бар. Тыла хөй сөмдөр, чөгү хөм, а моол хөйну дугу тас болур. Тыла уксаадын хөм сөөкка шыамамы. Инчанган ону Ты-наын муруну районунга өтүр дөңгүн каттыжар мен.

«Барык» совхозту чикке-ке кирип. 1959 чылда сов-хозда чинге нарын дүктүг хөй турган. Инчан алаа каттыжып кирген ийи колхозтун хөй ка-ракуд хөйдул чүс. Каракуд кошкалары салыпкан. Хөй-га нарын дүктүг кошкалар са-лы, хайнаагыштыр эгелен. Оон соонда хөйну уксаады экижидер келген болган хөй ху-раганнар ап, дук планин-даа аажы күсөдирер апарган.

Бистиң совхозка кандыг те-к-түрүмү. Инчалла-даа Кара-Хаактын аш-чеп мага-зининде дөрт, садыгы, техника-калар амылдан турал-даа, аш-чепенин кол барааннары үсү бөдү таарыгалар бо-ла тур-гулаар. Магизиниң эргелек-

саалын хөм өстүрө аяла дээрин үсүндө чугааладым. Ол амыл экижидер тускай эртемнилер бейик харыса-галын утгап, эртемни чаа чедириниң дегер аялап, аялаагың дү-биле амылдар-гы чугула.

К. САНЧЫТ.

Чөө-Хемчик районун «Ок-тябрь 30 чыл» колхозта хөй амыл чугула чери элтеп ту-рар. Ындыг болза-даа, оон сай-зыраа багай. Оон чылаага-ны, ми бодарыма, колхоз башкаар черинин болган тус-кай эртемнилерин хөй ажи-лы бейи черенин айтырып кылдыр көрүп турарында.

Чабгыт сеңиргилерин сула органиктап чоруккан. Тарып боозалыга үезинде хөй-жау-ларын-даа, тускай эртемни-лерин-даа талазында алаа кичегей кошка болганында ол чугула амылды эргелеген гаалган. Уксаагы бугуру-

чу кошкаларын амылдан ту-рарына зоотехниктиң не-гедеге дүшүшүп турар.

Чаа торутуңган хураган-нары дораан-ла демектед, дугаарлар чорук уксаажы-дылгага улуг рөздүг. Хура-ганнары үезде ар, кызыл, чүзүлүп, дензанын айтыр хе-рек. Болон бурзунда-де дем-дөгө дөңгүн турар болза улам эки.

Чамачк хөйжугар, тускай эртемнилер хөй хураган алыр болал-биле кодаган кошка хураганнар арттырып адыр чо-рук шын эвес. Маалым про-дуктулун экижидерин ол со-ло-ло бейи черенин айтырып кылдыр көрүп турарында.

Чабгыт сеңиргилерин сула органиктап чоруккан. Тарып боозалыга үезинде хөй-жау-ларын-даа, тускай эртемни-лерин-даа талазында алаа кичегей кошка болганында ол чугула амылды эргелеген гаалган. Уксаагы бугуру-

О. САИЫН.

